

Betænkning

over forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en kommission til undersøgelse af visse forhold under den tyske besættelse.

(Afgivet af udvalget den 15. marts 1961).

Udvalget har holdt 3 møder og har herunder haft samråd med justitsministeren. Som svar på udvalgets forespørgsel om, hvorvidt regeringen har overvejet yderligere foranstaltninger, der kan lette historikernes arbejde med besættelsestiden, afgav justitsministeren under samrådet på regeringens vegne følgende erklæring:

„Det er regeringens opfattelse, at det er heldigst, at videnskabelige undersøgelser af besættelsestidens forhold ikke pånødtes historikerne, men at historikeres egne ønsker om sådanne undersøgelser bør støttes i økonomisk og andre henseender.

I de forløbne år er undersøgelser foretaget af dr. J. Hæstrup. Statens almindelige Videnskabsfond har ydet økonomisk støtte hertil, og undervisningsministeriet har bevilget dr. Hæstrup orlov med løn fra hans stilling som lektor ved et statsgymnasium. Dr. Hæstrup har dernæst haft bistand af arkivvæsenets embedsmænd, og han har haft lejlighed til at bygge på materiale fra blandt andet hærens arkiv. For tiden er dr. Hæstrup i gang med en fremstilling af „departementschefsstyret“. Undervisningsministeriet har foreløbig bevilget 15 000 kr. hertil.

Landsarkivar Johan Hvidtfeldt har endvidere i ind- og udland samlet en del materiale til belysning af Tysklands forberedelser til besættelsen af Danmark.

Blandt historikerne har der inden for det sidste par år været ønsker om en mere

omfattende undersøgelse af besættelsestidens forhold. I 1959 stiftedes Udgiverselskabet for Danmarks nyeste Historie. Dr. Hæstrup og landsarkivar Hvidtfeldts undersøgelser er inddraget i udgiverselskabets virksomhed, der i øvrigt er påbegyndt med en undersøgelse af materiale vedrørende „De ældres Råd“ og „Dansk Ungdomssamvirke“, hvilken undersøgelse er i gang på grundlag af en i foråret 1960 meddelt bevilling på 10 000 kr. Udgiverselskabet har i efteråret 1960 ansøgt undervisningsministeriet om en 5-årig bevilling på indtil 125 000 kr. om året til registrering, indsamling og bearbejdelse af materiale samt til affattelse af publikationer vedrørende besættelsestidens historie. Samtidig er indgivet ansøgning til Carlsbergfondet om en tilsvarende bevilling. Undervisningsministeren har taget initiativet til at forelægge ansøgningen for de bevilgende myndigheder.

Udgiverselskabet har ligeledes ansøgt statsministeriet om at få adgang til alt relevant kildemateriale i statens arkiver. Udgiverselskabet er selv opmærksom på, at der må vises rimelige diskretionshensyn over for endnu levende personer. Dertil kan føjes, at hensynet til statens sikkerhed og forpligtelserne over for NATO kan sætte en vis grænse. Regeringen vil imidlertid stille sig velvilligt over for udgiverselskabets ønske om adgang til kildemateriale, således at historikernes arbejde også i denne henseende kan lattes mest muligt.“

Idet *udvalgets flertal* (socialdemokratiets, venstres, det konservative folkepartis og det radikale venstres medlemmer af udvalget) finder, at den fra regeringen modtagne erklæring giver tilfredsstillende muligheder for den historiske undersøgelse af besættelsestidens forhold, indstiller flertallet forslaget til folketingsbeslutning til *forkastelse*.

Et *mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) kan tilslutte sig det almindelige ønske om en historikerundersøgelse af besættelsestidens forhold, men er af den opfattelse, at den primære opgave for historikerne er en tilbundsgående undersøgelse af forholdet mellem på den ene side den såkaldte lille stab og politikerne og på den anden side modstandsbevægelsen, hvorved det også vil blive muligt at bedømme de begivenheder, der bl. a. førte til likvideringen af den aktive modstandsmand Knud Skou.

Den af justitsministeren på regeringens vegne afgivne erklæring kan med sine angivelige forbehold med hensyn til undersøgelsesområdet begrænsning få en for under-

søgelsens kvalitet skadelig virkning, specielt hvad angår undersøgelsen af forholdet mellem den lille stab og politikerne.

Mindretallet kan derfor ikke tilslutte sig flertallets indstilling om forkastelse af forslaget til folketingsbeslutning, men stiller nedenstående ændringsforslag.

Ændringsforslag.

Af et *mindretal* (Herluf Rasmussen):

Teksten affattes således:

Folketinget opfordrer regeringen til at lade nedsætte et sagkyndigt, upolitisk udvalg bestående af tre tjenstgørende dommere, som udpeges af præsidenterne for højesteret og landsretterne, samt to historikere, udpeget af vore universiteter, til undersøgelse af:

- a. forholdet mellem „den lille generalstab“ og modstandsbevægelsen og
- b. forholdet mellem datidens politikere og begge de to ovennævnte grupper.

N. Chr. Christensen.

Haunstrup Clemmensen.

Per Federspiel.

Victor Gram,
formand.

Per Hækkerup.

Frode Jakobsen.

Egon Jensen.

Ole Bjørn Kraft.

H. Larsen (Bjerre).

Helge Larsen,
næstformand.

Marie Antoinette von Lowzow.

Niels Matthiasen.

K. Axel Nielsen.

Helga Pedersen.

Herluf Rasmussen.

Sinnbeck.

Søgaard.